

Kmetijske in rokodelske novice.

Na svitlobo dane od c. k. krajske kmetijske družbe.

Tečaj IV.

V sredo 18. Listopada 1846.

List 46.

Oda Bog *)

O ti prostranstva neizmèren,
V osnovi bitja sam čutljiv,
Vremèn tečenja neprezèren,
Brez lica v treh osobah živ;
Edin in vedno duh povsoten,
Nikolj začet, nikir stanóten,
Nikomur ved, izkaz, izlog;
Ki vse so sabo napolnuje,
Objemlje, stvari, ohranjuje,
Imenovan ki nam je — Bog!

Premeril ocean globoki,
Soštel bi pesk in zvezd oči
Modrosti bistre um visoki,
Le tebi mére, čisla ni!
Celó duhovam posvečenim,
Iz bleska tvojiga rojenim,
Ni moč prebrati tvojih knjig,
Če v tebe misli derzno vprejo,
O veličanstvu tvojim mrejo,
Ko v večnosti preminjen mig.

Kaósa bitnost prètečeno
Iz brezdna večnosti pozval,
In večnost, od nekđaj rojeno,
Si v sebi samim osnoval.
Po sebi sebe sostavlja je,
Iz sebe lastnih sil sijaje,

Si svit, ki svetu je iztek;
Storivši vse z besedo jedno,
Se prostiraje v djanju vedno,
Si bil, in si, in boš na vek.

Verigo bitij v sebi snuješ,
Jedinši v sebi vse živiš,
Začetek s koncam ti sklepuješ,
Življenje, smert delé, noviš.
Kot iskre vderajo, pspé se,
Iz tebe sonca tak rodé se;
Kot zimske mrazne ure v zrak
Drobtince ivja blesketajo,
Se zibljejo, verté, sijajo
Pod tabo v brezdnih zvezde tak.

Svetil gorečih milioni
V nezmèrnosti širín tekó,
Namena tvojiga zakoni
Življenjedarno luč lijó.
Pa té ognjene vse lampade,
Kristalov žarnih té gromade,
Valov kipečih zlat obroč,
Bleskeči jasni ti zrakovi,
Sviteči skupno vsi svetovi,
O tebi so — o dnevu noč.

Kot kaplica spušena v morje
Je pred téboj oblok nebes,
Kaj z mano vred óčitno stvorje,
In kaj o tebi, kaj sim jez?
V nadzračnim oceanu zdatno
Če množim svete vse stokratno
Z milionmi družih — in če to
S teboj primerim, derzen zdenja,
Je komaj male pikce tenja,
In jez o tebi — nič celó.

Clo nič! — Pa v meni ti bleskuješ,
In z veličanstvam svóh dobrot
Ti sebe v meni obrazuješ,
Kot sonce v mali kapli vod.
Nič! — Pa življenje v meni snuje,
Na kviško vedno me dviguje
Nesitih želj nekak občut;
On biti mora, duša pravi,
Prevdarja, misli, sklepe stavi:
Jez sim — tedaj in on je tud.

Ti si! — priroda oznanuje,
Pričuje to mi serca krič,
Razum me tega uveruje,
Ti si! — tedaj jez nisim nič!
Vesoljnosti kolence mično,
Postavljeno v sredíno dično

*) Pričujočo pesem smo zavoljo njene neprecenljive lepote iz rusó — slavjanskiga narečja poslovenili. Po naše bi se ji, znabiti, bolj priložno reklo „Pesem ali Oda v Boga — ali Oda Bogu — ali Oda v božjo slavo i. t. d.“ Tode mi mislimo, de deržeči se originalniga napisa tudi ne zaidemo, kér nam je čisto in gladko razumljiv in zraven tega v sebi samim pevsko in modroljubno vrednost ima. Bog je predmèt cele pesmi od perve do zadne besede, zatorej se po vsi pravici imenovati smé: „Oda Bog.“

Zložil jo je v rusko-slavjanskim narečji Gabriel Romanovič Deržávin, pevic glasovit, pogumen vojšak, visokovreden uradnik, zadnič justicminister ruskiga cesarstva, v Kazanu 1743 rojen in umerl blizo Novogoroda v svoji grajšini Zvanki 8. dneva Rožencveta 1819. Neumerjočo slavo si je z njo pridobil. Urno je prestavljena bila v mnogo evropejskih jezikov, po našimu znanju v latinskiga, poljskiga, in britanskiga. Nar veči část pa jo je v Azii zadela — část s katero se dosihmal gotovo nobena pesem evropejskih jezikov ponositi ne zamore. Kitajski cesar, vladar — kakor se bere — čez blizo tri sto milijonov podložnih, to je ravno tisti cesar, ki kmetistvo tako visoko časti, de po navadi in postavi vsako leto z lastnima rokama orje, brazde reže in seje, jo je namreč v kitajski jezik prestaviti, na nar lepši kinežko svilo z zlatimi čerkami natisniti in v veden spomin in premišlovanje na steno svoje spavne izbe obesiti dal. Rekli bi tedaj, de bo tudi našiga premislika vredna.

O našimu delu ne bomo veliko govorili. Vsak je gospodar svoje sodbe. De se originalu primerjati ne more, je gotova in mi sami to živo čutimo. Kdor je pa skušil boriti se z junaško krepostjo, z neizmernim bogostvam, z bistrotekočo besedo in silovitim duham ruskiga jezika, je brez dvombe previžan, de prestavljenje iz njega v naše okorno narečje ni ravno igranje praznovavnih lenuhev, in ta bo ali z našim delam poterpljenje imel, ali pa — kar še viši in živejši želimo — predragim našim bravcam z boljším postregel.

Verige krasne člen sim tvoj;
Kér jenjal si stvarí telesne,
Kér duhe si začel nebesne,
Si konce zvezal ti z menoj.

Vezilo svetov tak letečih,
Mejnik telosostvarenja,
Sredinopičje vsih živečih,
Začetna čerta božestva,
Gromovju z umam ukazaje,
S telesam prašno prenehaje,
Sim car, in rob, in červ in bog —
Pa tako čudovitno bitje

Od kod je prišlo? Jasen svit je,
De ni storitba lastnih rok.

Iztok življenja! Blag daritelj!
Ti duše moje duh in car!
Izdihlej tvoj sim, o živitelj!
Modrosti tvoje slavna stvar.
Pravici tvoji voljno bilo,
De smertno brezdno prehodilo
Nesmertno bitje moje bi;
De v smertnost je moj duh ovil se,
In skozi smert bi povratil se
V nesmertje tvoje večnosti.

Razmotrenju de duše moje,
O večni Bog nerazumljiv!
Mogoče ni clo sence tvoje
Načertati, moj čut je živ;
In kér dolžnost je slavodatka,
Vmerjočim pa krepost le kratka,
Drugáč ne morem te častit',
Ko serce dvigati do tebe,
Pozabiti v stermentu sebe,
In blagodarne solze lit'.

J. Koseski.

Zamók in močir po senožetih in travnikih.

Mende vsak umen kmetovavec spozná resnico, de mora njive dobro gnojiti, ako hoče kmetijo si zboljšati in jo pri moči obderžati. Dovelj gnoja je tedaj potreba, de zemlja pešala ne bo; gnoja napravljati pa mora biti kaj živine; živinoreja potrebuje dovelj piče; dovelj in dobre piče pa le tisti prideluje, ki svojim senožetam pridno in práv streže.

Sladke piče pridelovati si, naj bo tedaj poglavitna skerb kmetovavca; potem živino rediti, obilno gnoja napravljati si, in njive močno gnojiti. To so sicer znane resnice, vender le malokteri se popolnoma po njih ravná. Dobre senožeti in travniki so tedaj jaka podpora kmetijstva.

Kmetija brez senožeti,
Je kot hrana brez solí.

Veči del kmetovavcov misli, de bi senožetam ne bilo družiga potreba, ko le pokositi jih vsako leto. Malo jih je, ki senožetam le nekoliko tega povernejo, kar od njih dobé. Tako ne gré, ljubi senožetniki! vsakdanja skušnja sleherniga uči, de se pri vsih rečéh na sveti, posébnó pa pri kmetovanji tako godí, de kdor ne posódi, tudi tirjati nemore. Če ne boš zemlji dal, kar ji gré, tudi ona ti ne bo dala. Dober gospodar naj ima grablje, pa tudi vile, pravi star in resničen pregovor. Védi, de nobeni drugi potroški pri kmetii se ti ne bojo tako hitro in tako gotovo poplačali, kakor tisti, ki jih boš na zboljšanje senožeti obrnil.

K našimu unidan danimu poduku „kakó senožeti močiti“ pridenemo tukaj še nekoliko iz več skušnj nabranih drobtine, namreč:

Kakó senožeti preobilne moče, ali močirja obvarvati, ali stoječi zamók jim odpraviti.

Tudi zató si je treba kaj prizadevati in dela se ne bati. Kakor je suša senožetam škodljiva, tako jim tudi škodje preobilna zaliv, še več pa vedno stoječi zamók; oboje je vzrok, de marsiktere zemlje pičlo ali pa celo nič ne rodé. Tukaj, kakor pri vsaki reči, mora biti priméra, kar je práv. Komur voda senožeti preobilno zaliva, ali če mu jih vedni zamók in močir nadlegvata, naj iše preveliko močo odverniti in močir odtočiti. Kdor zna zamók odverniti, zboljša svoje senožeti, si pomnoži pridelkov in povzdigne vrednost svojiga zemljiša.

Na močirnih travnikih raste le slabo kislo senó, ktero se sploh konjsko senó imenuje; goveja živina, če ni izstradana, ne jé taciga sená. Odtočiš pa močir in zasuješ jame in neravne doline, kmalo ti bo na senožeti divja deteljica in druga sladka trava pognala, zlasti če jo še s kakšno drobno gnojnino potreseš.

Kakó senožeti preobilne moče obvarvati in stoječi zamók odtočiti?

Nar poprej je treba pregledati, odkod voda senožet zaliva? ali so studenci ali izviri verh se-

nožeti, ki morebiti pod rušo nastopajo in na nižjim sveti zastajajo; ali pa voda iz tal izvira, ktera vedni zamók nareja.

Voda, ki verh senožeti izvira, se da lahko po storjenih grabnih odverniti; težeje je pa močo odvracati, ki iz tal senožeti dère, sosebno, če svet na nobeno stran ne visi. Kjer svet visi, je lahko delo po vodotocih vodo odpeljavati; *) kjer je pa svet raven, to je, če ni na nobeni strani na zdol, zasuj močirne jame, mokre nižave zasuj s pešeno zemljo, in zvišaj jih z zasipam saj toliko, de zamók odlesti zamore. Močiren svet ima večidel dobro in rodovitno zemljo pod seboj; se voda odtoči in zemlja osuši, bo gotovo práv rodovitna postala. To se vé, de je treba taki zapušeni zemlji pomagati s potresanjem apna, pepela ali družih drobnih in gnojnih reči, in kmalo bo začela sladko travo roditi osušena zemlja.

Če senožet tako nisko leží, de ni moč vode odtočiti, se vender da rušnja toliko posušiti, de bo na nji sladka piča izrastla; skopaj na nižavi naskriž po dva čevlja globoke grabne, ali če je treba, še globokeji; voda se bo po njih vsedla, in rušnja se bo čevelj na debelo osušila, ktero se s perstjo, ki si jo iz grabnov skopal, potreseš, ali pa še druge gnojne zemlje dopelješ. Vsak sam previdi, de take dela se dajo le ob času suhiga poletja, ali suhe jeseni doprinašati. Kér tedaj zamók in močir iz več vzrokov postaneta, naj jih odvracuje senožetnik, kolikor mu je moč, po umnosti, sosebno pa po našim v 13. listu Novic 1843. leta danim vodili. L—c.

Od kod imajo desetine, tlaka in gosposkini davki svoj začetek?

(Dalje.)

Tudi per Nemcih je nekaj enaciga bilo, že predenj so se v rimsko cesarstvo preselovati začeli. Vse ljudstvo namreč se je ločilo v proste in hlapce; in hlapci so od svojih gospodov prejéli pohištvo in kos zemlje, in so zató dajali davk v žiti, živini ali sükni; in ravno desetina je bila tudi navadna. Ko so nemški rodovi si osvojili dežele poprejšnjiga rimskiga cesarstva, namreč Francosko, Angleško, Špansko in Laško, so nekaj per poprejšnji rimski napravi pustili, le de so namesto rimskiga cesarja in plemenitnikov nemški vojvodi in knezi stopili; nekaj so pa zemlje od noviga v vžitek ali v last (Lehen, Allodium) razdelili. Kralj ali poglavár je namreč svojim zvestim vojvodam, vojšakam in služabnikom veči déle podveržene zemlje v vžitek in sčasama tudi v last dal; in zató so mogli tudi s svojimi ljudmi mu vedno za službo ali za vojsko perpravljeni biti; so se pa tudi imenitniši od manjših posestnikov šteli; od tod se pišejo plemenitniki (žlahtni): knezi, grofi, baroni i. t. d., pa tudi grajšine in druge gospostva. Ti so nekaj zemljiš sebi perhranili (grajsko ali grajšinsko, Dominicale), nekaj spet med svoje vojšake in slu-

*) To sleherni vé, de voda le navzdol teče, ne pa v klanec.